دیالۆگ.. خوێن.. ئاشتبوونەوە.. و پاشەڕۆژێکی نادیار!

هاوڕێ باخەوان

هۆڵندا بەو پێیەی وڵاتێکی بچووك و بندەستی ئەڵمانیا بوو, هەر زوو نازییەکان لە جەنگی جیهانیی دووەمدا داگیریان کرد. وڵاتەکەیان وێران کرد. برسێتییەکی زۆر بڵاوبووەوە. ئێستاش کەناڵەکانی هۆڵندا ڕۆژانی ئەو داگیرکارییە پیشان دەدەن کە چۆن خەڵکی ناچار بوون لەسەر زەوی دەنکە گەنم کۆبکەنەوە و بەکاڵی بیخۆن. شارێکی وەك ڕۆتەردام کە ئێستا یەکێکە لە شارە بەناوبانگە گرنگەکانی جیهان بەهۆی بەندەرە گەورەکەی و باڵەخانە بەرزەکانییەوە, لە جەنگی جیهانیی دووەمدا لەلایەن ئەڵمانییەکانەوە تەخت کرا. ئەم وێرانکارییەی نازییەکانی ئەڵمانیا تەنیا هۆڵندای نەگرتەوە بەڵکو بەلژیك و فەڕەنسا و چیك و زۆربەی وڵاتانی ئەورووپاش لەم وێرانکاری و برسێتییە بێبەش نەبوون. بەهۆی ئەو جەنگە ئەورووپا وێرانکەرەوە, هەستی ڕك و کینەیەکی زۆر لە نێوان گەلانی ئەورووپا و ئەڵمانییەکاندا بڵاوبووەوە. ئێستاش لە هۆڵندا خەڵکانێك هەن کە زۆر ڕکیان لە ئەڵمانییە, بەو پێیەی ئەڵمانییەکان بوونەتە هۆی داگیر و وێرانکردنی وڵاتەکەیان.

ئەم ڕك و کینەیەی نێوان نەتەوە ئەورووپییەکان بە وەستانی جەنگی دووەمی جیهانی و رووخان و رسوابوونی ئەڵمانییەکان کەمێك رەوییەوە. لەمەشدا پێشکەوتن و کلتووری خودی ئەورووپییەکان ڕۆڵێکی گرنگی هەبوو, هەربۆیە ئێستا هەموو ئەورووپییەکان بە گشتی و بەهەموو نەتەوەکانیانەوە لە بازاڕێکی هاوبەشدان و خاوەن پەڕلەمانێکی هاوبەش و دراوێکی هاوبەشیشن. دەتوانرێت بگووترێت کە نەوەی نوێی ئەورووپا هیچ هەستێکی ڕك و ناڕەزایی بەرامبەر ئەڵمانییەکان نەماوە و ڕۆژ بە ڕۆژیش ئەم هەستە لەگۆڕدەنرێت و دەچێتە نێو پەڕتووکە مێژووییەکانی جەنگی جیهانیی دووەمەوە.

خۆرهەڵاتی نزیکیش بەهەمان شێوە ماوەیەکی زۆرە گۆڕەپانی جەنگ وماڵوێرانییە. بەهۆیەوە ڕك و کینەیەکی زۆر لەنێوان نەتەوەکانی ئەو ناوچەیەدا نێژراوە. عەرەب ڕکی لە ئیسرائیلییە. فارس خۆشیی بە عەرەب و کورد و ئازەری نایە. تورك ڕکی لە کوردە و کوردیش لە تورك و ئازەری و هند لە پاکستانی و بەپێچەوانەوە و هتد...

من زۆر باوەڕم بەوە هەیە کە ڕۆژێك لە ڕۆژان ئەم ڕك و کینەیە لەنێوان نەتەوەکانی خۆرهەڵاتی نزیکدا کەم دەبێتەوە و نەتەوەکانی ئەم ناوچەیە بازاڕێکی هاوبەشی لەو بابەتەی ئەورووپا دادەمەزرێنن و پەیوەندییە ئابوورییەکانیان ڕێکدەخەن. بەڵام ئەو خەوە بە یەك ساڵ و دەساڵ نایەتە دی و نەتەوەکانی خۆرهەڵاتی نێوین لە رووی ئایین و کلتوور و ڕۆشنبیرییەوە هێشتا نەگەیشتوونەتە چارەکی ئەورووپای پاش جەنگی جیهانیی دووەم. هەربۆیە ئەم پرۆسەیە پێویستی بە کات و کار هەیە.

لەم ڕووەوە دیالۆگی نێوان نەتەوەکانی ئەم ناوچەیە و لابردنی کێشە نەتەوەییەکان و هەوڵدان بۆ ئاشبوونەوەی ئەو نەتەوانە دەبێتە هەنگاوێکی زۆر باش بۆ بەرەو ئەو یەکبوونە. بەڵام یەکبوونێکی لەو چەشنە کاتێك دەبێت کە چەوساندنەوەی نەتەوەیی لە ناوچەکەدا نەمێنێت و ڕزگاری و یەکسانی بۆ تەواوی نەتەوەکانی ئەم ناوچەیە بهێنرێتەدی. کە کوردیش بەشێکی گەورەی ئەو نەتەوانەیە و سەدانێکە لە ژێر دەستەڵاتی عەرەب و تورك و فارسدا دەچەوسێتەوە.

هەڵبەت کورد هەرچەندە لەچاو تورك و فارس و عەرەبدا کەم هێز و بێ دەوڵەتە بەڵام هەردەم دەستپێشکەری ئەو دیالۆگ و ئاشتبوونەوەیە بووە. هەربۆیە ئەو دیالۆگ و ئاشتبوونەوەیە سەری نەگرتووە. چونکە ویستی تەواوی دەستەڵاتەکانی تورك و فارس و عەرەب نەبووە.

رۆژی 18 بۆ 20ی مارتی 2004 لە شاری هەولێر و بەدەستپێشکەریی پارتی, دیالۆگی عەرەبی – کوردی بەسترا. ئەم دیالۆگە لەڕاستیدا دیالۆگی عەرەبی – کوردی "بەزمانی عەرەبی" بوو. چونکە زمانی دیالۆگ, عەرەبی بوو و تەنانەت کوردە بەشداربووەکانیش هەر بەزمانی عەرەبی دەپەیڤین. هێشتا کەناڵە راگەیاندنە کوردییەکان لە باسوخواسی ئەو دیالۆگە نەبووبوونەوە, هەر لە هەمان شاری هەولێر و بەدەستپێشکەریی هەمان پارتی, کۆنگرەیەکی تر لە 26 بۆ 27ی مارتی 2004 بەسترا کە ئەویش "کۆنگرەی ئاشتبوونەوەی نیشتمانیی ئێراقی" بوو.

دیالۆگی عەرەبی – کوردی "بەزمانی عەرەبی" لە رۆژانێکدا بەسترا کە هێشتا لە کوردستانی بندەستی داگیرکەری عەرەبی سووری خوێنی کورد بە دەستی عەرەب دەڕێژرا!.

من دیسانەوە دووبارەی دەکەمەوە کە زۆر لەگەڵ ئەو دیالۆگ و ئاشتبوونەوەیەدام. بەڵام دەبێت ئەو نەتەوانە دەستپێشکەربن کە بوونەتە هۆی بندەستکردنی کورد و ئەنفال و ژینۆسایدکردنی. لۆژیك دەڵێت: پاش رووخانی رژێمی داگیرکەری بەعسی ئێراقی, کورد دەبووایە لە عەرەبەکانەوە چاوەڕوانی ئەو دیالۆگەی بکردایە و ئەوان دەستپێشەربوونایە بۆ کۆنگرەی ئاشتبوونەوەی نیشتمانی, نەك کورد. چونکە وەڵامەکەی زۆر ئاسانە, وشەی ئەنفالی بەدناو "عەرەبی"یە, ئەو فڕۆکەوانانەی کوردستانیان کیمیابارانکرد "عەرەب" بوون. ئەوانەی هەشت هەزار بارزانییان زیندەبەچاڵ کرد "عەرەب" بوون. ئەوانەشی هێنرانە کەرکوك و خانەقین و ناوچە سنوورییەکانی کوردستانی بندەستی ئێراقەوە هەر "عەرەب" بوون. ئەوانەی سەدان ساڵە دەمانکوژن هەر "ئەوان"ن و هەر بیری "ئەوان"ە.

لێرەدا ئەوە ماوە بیلێم: ئایا رادەی رۆشنبیریی نەتەوەکانی خۆرهەڵاتی نێوین ئێستا گەیشتووەتە رادەیەکی واهی کە لە دیالۆگ و ئاشتبوونەوەی نیشتمانی تێبگەن. ئایا بەرژەوەندیی نەتەوە سەردەستەکانمان رێ بە دیالۆگ و ئاشتبوونەوە دەدەن. ئایا ئەو هەموو دراوەی لە دیالۆگی عەرەبی – کوردی "بەزمانی عەرەبی" و کۆنگرەی ئاشتبوونەوەی نیشتمانی خەرجکرا, باشتر نەبوو بدرێتە کوردە ئاوارەکانی کەرکوك, یان من هەڵەم و ئێستا رادەی رۆشنبیریی نەتەوەکانی خۆرهەڵاتی نێوین و بەرژەوەندیی نەتەوە سەردەستەکانمان رێ بە دیالۆگ و ئاشتبوونەوەی نیشتمانی دەدەن!.

2004-03-27

hawreh@bakhawan.com
http://www.bakhawan.com